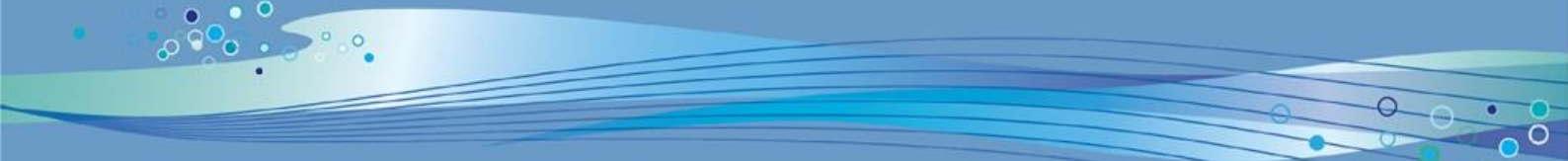

Leve hele livet

Bamble 2022-2026

Vedtatt i Bamble kommunestyre 28.04.2022, K-Sak 43/22

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	3
2. Utfordringene i Bamble	4
3. Planarbeidet	5
3.1. Forholdet til overordnede mål og andre planer i Bamble kommune.....	5
3.2. Planens struktur.....	5
4. Et aldersvennlig Norge	6
4.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble	6
5. Aktivitet og fellesskap	10
5.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble	10
6. Mat og måltider	13
6.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble	13
7. Helsehjelp	16
7.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble	16
8. Sammenheng i tjenestene.....	20
8.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble	21
9. Veien videre.....	23

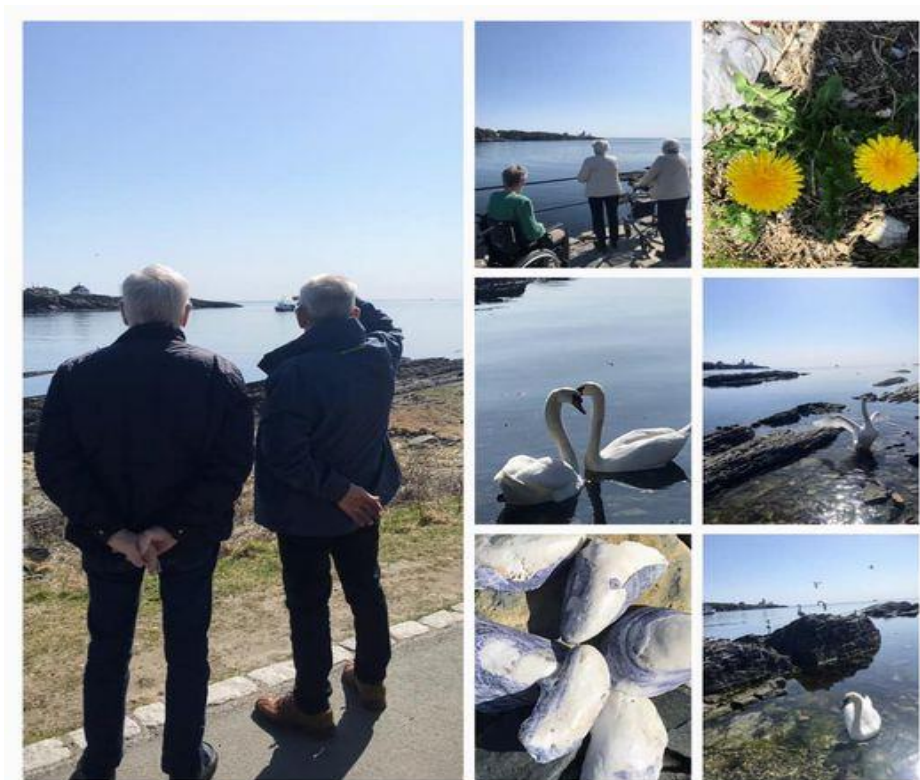
1. Innledning

Leve hele livet er en kvalitetsreform (Meld. St. 15) som nå følges opp i Norges kommuner med lokale planer. Reformen retter seg mot alle over 65 år, men vil sannsynligvis berøre de fleste av kommunens innbyggere på ulike måter.

De fleste eldre lever gode liv, de former sin egen hverdag, er aktive og deltar i sosiale fellesskap. I tillegg får de gode helse- og omsorgstjenester når det trengs. Eldre bidrar med sine ressurser i jobb og i fritid, for familie og venner, og i nærmiljøet. Dette er bidrag som blir verdsatt.

Bambles kommunes arbeid med Leve hele livet har som mål å utvikle tjenester som gir et mest mulig aldersvennlig samfunn. I praksis betyr det et fokus på Eldres livskvalitet, hvor selvstendighet, frivillig arbeid, trygghet, mestring, og forebygging er sentralt. Eldre er ikke en homogen gruppe med like ønsker og behov, og utfordringen ligger i å inkludere alle eldre, ikke kun dem som er hjelpetrengende og i behov for tjenester fra kommunen.

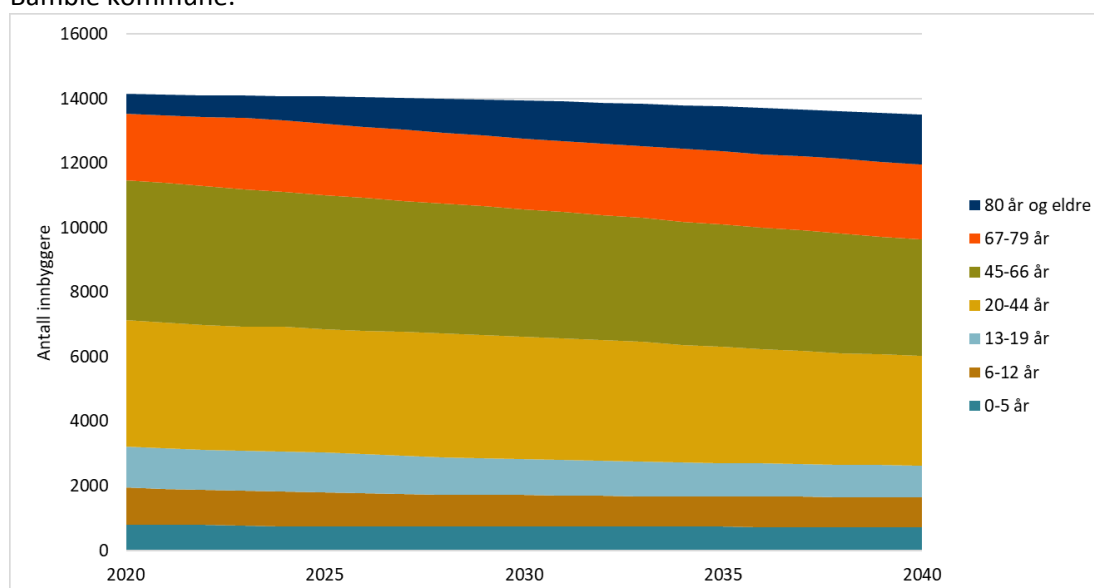
Reformen Leve hele livet består av fem tema hvor hver av disse har fem konkrete og utprøvde innsatsområder. Det er da totalt 25 innsatsområder som man vet er viktige, og som spesifiserer hva som fungerer. Innsatsområdene bygger på hva eldre, pårørende, politikere, interesseorganisasjoner, ledere, ansatte, frivillige og forskere har sett fungere i praksis. Reformen pålegger ikke kommunene nye plikter eller forordninger, men peker på områder som er viktig for kvalitet i tjenesten ved å trekke frem gode eksempler.

2. Utfordringene i Bamble

I Bamble kommune er det de kommende årene forventet en stor endring i befolknings sammensetningen, og vi vil ha færre yrkesaktive i forhold til andelen eldre. Dette vil bli en utfordring for næringslivet, lokalsamfunnet og kommunen. Kommunen må i årene som kommer bruke en større andel av sine inntekter for å dekke økt behov for helse og omsorgstjenester enn i dag. Færre yrkesaktive i forhold til andelen eldre vil også gjøre det vanskeligere å få tak i nok kvalifisert personell i helse og omsorgssektoren.

Befolkningsutvikling 2020-2040 i SSBs middelalternativ: Forventet utvikling i ulike aldersgrupper i Bamble kommune.

Kilde: SSB statistikkbanken

I tillegg til de demografiske utfordringene har Bamble kommune flere som står utenfor arbeidslivet, flere med lavt utdanningsnivå sammenlignet med fylket og landet ellers, og flere barn som lever i lavinntektsfamilier. Det er viktig med god planlegging, og bredt samarbeid for å møte kommende utfordringer. Kommunens økonomi er stram og det er viktig med god prioritering slik at tiltak som iverksettes er målrettede og har ønsket effekt.

3. Planarbeidet

Målet med planen er at den skal være med å gi retning for arbeidet med å utvikle et aldersvennlig samfunn og tjenester som fremmer livskvalitet og mestring for den eldre del av befolkningen i Bamble.

Bambles plan for Leve hele livet er et resultat av arbeid som er utført av kommunens ansatte fra ulike enheter og virksomheter, tillitsvalgte, samt eldre-representanter. Arbeidet med planen har vært organisert i ulike arbeidsgrupper, og med en styringsgruppe. Det har også vært flere ressurspersoner involvert. Fordelen med å inkludere mange i arbeidet, har vært en bred faglig bakgrunn, samt bredde i ulike erfaringer og synsvinkler. Det er forslag fra arbeidsgruppene som danner grunnlaget for denne planen. Nye løsninger, tjenester og tiltak har blitt skapt sammen med de som skal bruke dem. Planen er et dokument som legger opp til handling, hvor de ulike tiltakene må prioriteres, evalueres, og videreutvikles. Planen skal følges opp og rulleres.

3.1. Forholdet til overordnede mål og andre planer i Bamble kommune

Denne planen følger opp kommuneplanens samfunnsdel. Eldre og viktigheten av trygghet er sentralt i planen, og sammenfaller med målene i Leve hele livet. I tillegg har planen et spesifikt mål om at «I Bamble opplever innbyggerne å ha god livskvalitet gjennom hele livet». Leve hele livet følger også opp Helse og omsorgsplanen 2018-2021 med delplanene; Plan for IKT, kompetanse- og rekruttering, Handlingsplan for velferdsteknologi og e-helse, og Plan for habilitering og rehabilitering.

Det er for tiden flere planer under utarbeidelse med relevans for arbeidet med Leve hele livet; Boligplan 2022-2026, Frivillighetsplan, Handlingsplan for velferdsteknologi og e-helse, Styrking av demensomsorgen i Bamble og «Nytt vest Bamble aldershjem».

3.2. Planens struktur

Leve hele livet skal sikre alle innbyggere en god og trygg alderdom. Det innebærer både bedre tjenester og tilbud, men også et samfunn der eldre får brukt sine ressurser. Hensikten er at eldre skal få mulighet til å mestre eget liv der de bor, hele livet. Stortingsmeldingen har fem ulike tema som krever ekstra innsats:

1. Et aldersvennlig Norge
2. Aktivitet og fellesskap
3. Mat og måltider
4. Helsehjelp
5. Sammenheng i tjenestene

Under hvert tema beskrives fem gode eksempler på tiltak. Planen er lagt opp slik at hvert tema blir presentert med sine fem innsatsområder. Under de fem innsatsområdene vil vi kort gjengi hva stortingsmeldingen spesifiserer som viktig for å lykkes. Deretter kommer et avsnitt som omhandler status, utfordringer og tiltak i Bamble. Avslutningsvis vil vi fokusere på veien videre i arbeidet med Leve hele livet.

4. Et aldersvennlig Norge

Å kun bygge ut dagens tjenestetilbud i takt med den demografiske utviklingen, vil ikke være tilstrekkelig for å møte de nye eldregenerasjonene. Det må bygges partnerskap mellom ulike aktører og befolkning må utfordres til å delta i planlegging av egen alderdom og omgivelser. Nasjonalt program for et aldersvennlig Norge har fem innsatsområder:

1. **Planlegg egen alderdom:** Informasjonskampanje med fokus på å: tilrettelegge egen bolig, investere i venner og sosialt nettverk og opprettholde best mulig funksjonsevne gjennom et aktivt liv.
2. **Eldrestyrt planlegging:** Kommunene bør involvere eldre i arbeidet med å planlegge og utforme nærmiljø og lokalsamfunn.
3. **Nasjonalt nettverk:** Norge knytter seg til Verdens helseorganisasjon sitt globale nettverk for aldersvennlige byer og kommuner (WHO's Global Network for Age-friendly Cities and Communities), som både støtter og koordinerer det lokale arbeidet gjennom å etablere et eget nasjonalt nettverk for norske kommuner i samarbeid mellom regjeringen og KS.
4. **Partnerskap på tvers av sektorer:** Regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn skal også realiseres på nasjonalt nivå gjennom planprosesser i alle bransjer og sektorer. Det nasjonale nettverket inviterer derfor til en partnerskapsordning for institusjoner, organisasjonsliv, utdanning, forskning og næringsliv med sikte på å skape mer aldersvennlige institusjoner og bedrifter.
5. **Seniorressursen:** Det samlede verdibidraget til samfunnet fra pensjonister gjennom formelt og uformelt frivillig arbeid er i en undersøkelse anslått til vel 45 000 årsverk, eller litt over 25 mrd. kroner for 2016. Undersøkelsen konkluderer med at potensialet for ytterligere bidrag fra pensjonister er stort, og at det totale bidraget nesten kan dobles mot 2030. Det forutsetter imidlertid mer målrettet rekruttering, organisering og tilrettelegging gjennom ulike organisasjonsformer i offentlig og privat regi.

4.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble

Status

De fleste ønsker å bo hjemme så lenge som mulig. Den enkelte person har selv ansvar for å planlegge eget liv og alderdom. Dette gjelder også tilrettelegging av egen bolig, da dette i utgangspunktet er et privat ansvar. Kommunen på sin side må legge til rette for at det bygges tilrettelagte og universelt utformede boliger med infrastruktur som gjør det mulig å implementere velferdsteknologiske løsninger ved behov. Gode nærmiljøer og sosiale møteplasser må ivaretas i tett samarbeid mellom kommunen, private aktører og frivillige organisasjoner.

Planlegge egen alderdom. Helsestasjon for voksne har vært i drift i mange år og har lang erfaring med oppfølging av og informasjon til eldre i kommunen. I løpet av de siste 8 årene er antallet eldre over 77 år doblet. Helsestasjonen for voksne er et viktig tiltak for å nå utsatte grupper, sikre at viktig informasjon når ut til flest mulig, samt gi råd og veiledning knyttet til

sykdom og aldring. Bamble kommune arrangerer også pårørende skole innen demens. Dette tiltaket er ønsket utvidet til også å gjelde generelle tema knyttet til å bli eldre.

Eldrestyrt planlegging. Saker som skal til politisk behandling presenteres i forkant for eldrerådet, Helse- og omsorgsutvalget og Rådet for personer med funksjonsnedsettelse. De blir også orientert om saker administrasjonen arbeider med, og kan komme med innspill.

Private utbyggere har de siste årene bygget flere leiligheter i sentrale strøk i kommunen. Disse er godt tilrettelagt for eldre, noe som kan bidra til at flere i kommunen kan bo hjemme lengre. Bamble kommune har fokus på universell utforming av friluft- og rekreasjonsområder, og det er utarbeidet mange flotte plasser i kommunen som er tilgjengelig for alle, også «de med hjul». Flere områder har asfalterte veier, blant annet nærområdet ved Bamble helsehus. Her er det tilrettelagt med fast underlag og hvilemuligheter, slik at ansatte og pårørende kan ta med beboere ut på tur.

Det er etablert et eget transport tilbud, Flexirute, til innbyggere i kommunen. Flexirute er et transporttilbud til alle, men er særlig tilrettelagt for de med lettere funksjonsnedsettelse eller aldersrelaterte lidelser. Flexirute gir et godt tilbud til offentlig og privat service og sosiale treff.

Kommunen har i flere år jobbet målrettet med implementering av velferdsteknologiske løsninger, og har egen handlingsplan for velferdsteknologi og e-helse. Kommunen har en målsetting om å være førende på utprøving og bruk av teknologiske løsninger. Velferdsteknologi kan være med å gi trygghet, sosial deltagelse, fysisk og kulturell aktivitet. Den enkelte kan få mulighet til å mestre eget liv og helse, slik at de kan bo lenger i eget hjem til tross for nedsatt funksjonsevne.

Nasjonalt nettverk. Kommunen deltar i nettverk for et aldersvennlig Norge som er et landsomfattende nettverk. Her deles gode tips og råd for å kunne tilrettelegge for et aldersvennlig lokalsamfunn, hvor innbyggerne i målgruppen er involvert, med tanke på ønsker, behov og ressursutnyttelse.

Partnerskap på tvers av sektorer. Fysioterapeut deltar i nettverk i forhold til universelle turområder. Det er viktig å tenke universell utforming og aldersvennlige boområder ved utvikling av ny boligmasse i kommunen.

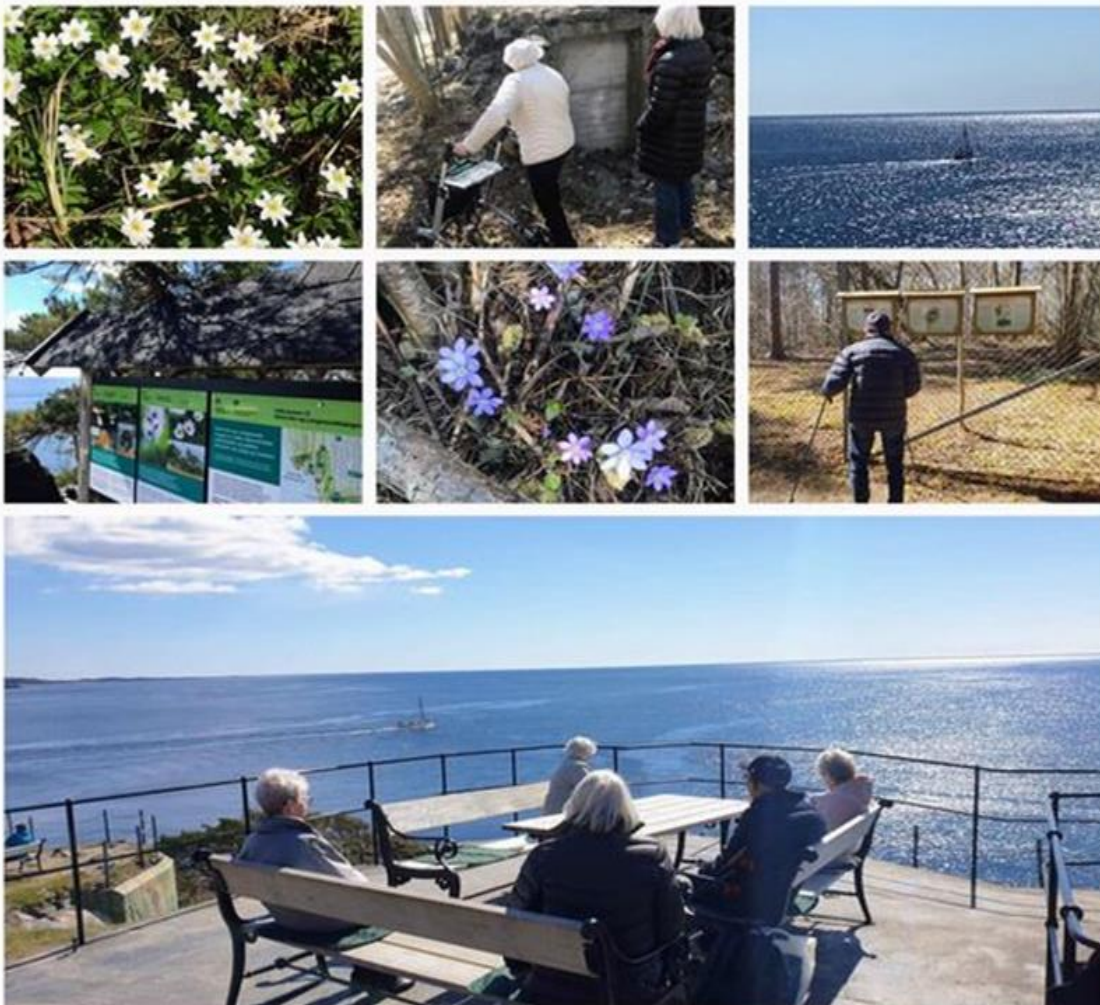
Seniorressursen. Kommunen samarbeider med ulike lag og foreninger som pensjonistforeninger, Sanitetsforeningen, Mental helse, Røde Kors besøksvenner med flere, hvor eldre er en stor del av den frivillige ressursen. I tillegg skal NYBY utprøves. NYBY er et digitalt tiltak som kan bidra til mer oversikt og enklere bruk av frivillige. Kommunen har egen frivilligsentral og nærmiljøsentraler i tilknytning til omsorgsboliger i kommunen. Disse drives i samarbeid med frivillige.

Seniornett Bamble holder til på Bamble bibliotek og litteraturhus. Seniornett gir veiledning og informasjon i en digital hverdag. I tillegg legges det opp til å være en sosial møteplass.

Utfordringer

- Representasjon og delaktighet av eldre tidlig i utformingen av prosjekter og handlingsplaner.
- Helsestasjon for voksne opplyser at det er utfordrende å få eldre til å møte opp på oppsatte seminarer.
- For å kunne bo hjemme lengst mulig er det viktig at det blir et større fokus på tilrettelegging av egen bolig. Hjelp og bistand til dette bør prioriteres.
- Nye leiligheter som bygges ligger i en høy prisklasse som ikke alle har råd til. Kommunen må arbeide mer tverrsektorielt, og med brukerrepresentasjon opp mot private utbyggere, for å få et mer variert boligtilbud.
- Etablering av velferdsteknologiske løsninger er ressurskrevende å implementere. Informasjon og opplæring tar mye tid.
- I seniorressursen ligger det store uutnyttede ressurser. Det er viktig å finne et system for å kartlegge denne.
- En god del av innbyggerne har utfordringer med å delta på aktiviteter som finnes grunnet geografisk spredning.
- Samarbeidsformer på tvers i kommunen som har fokus på nyteknik og innovasjon.

Tiltaksplan

Tiltak	Ansvar	Info
Utrede behov for informasjonstiltak for yngre eldre (65+), hvor temaer knyttet til «Leve hele livet» belyses og samarbeides om	Frisk Bris	Frisk Bris har fått midler til tiltak knyttet til Leve hele livet. Tiltaket må utredes.
Oppsøkende virksomhet og kommunikasjon via infoskriv per post/digitalt/SMS	Helsestasjon for voksne	Forslag Mange eldre nås ikke gjennom oppsatte kurs
Utvikle differensierte forebyggende tiltak	Folkehelsekoordinator i samarbeid med Helsestasjon for voksne og ev. andre	Tiltak rettet mot yngre eldre for å sikre god alderdom
Aktiv bruk av eldrerådet og Rådet for personer med funksjonsnedsettelse	Leder for eldrerådet i samarbeid med Kommunedirektør og kommunalsjef	Gjennomgang av ulike råds funksjon og oppgave skal igangsettes. Både kommunen og rådene har som mål å skape engasjement og involvering
Pårørendeskole for alle og oppfølging av pårørende	Demens-koordinator	Forslag
Representant fra kommunen er med i nettverk for et aldersvennlig samfunn	Kommunalsjef Velferd	Igangsett
Utrede samarbeidsområder på tvers i kommunen	Kommunalsjefene	Områder som det bør samarbeides om: <ul style="list-style-type: none"> - privat boligutbygging - generelle aldersvennlige tiltak i kommunale boområder - tilrettelegging av eget hjem - utforming av frilufts- og rekreasjonsområder – spesielt i nye boområder - snømåking/strøing for hjemmeboende - transport - samarbeid med kultur-, oppvekst- og helsesektoren.
Et mer demensvennlig Bamble	Demens-koordinator	Behandles politisk mars 2022
Starte Bamble demensforening	Demens-koordinator	Etablering er i startfasen
Aktivitetsvenn	Demens-koordinator	Avhenger av oppstart av Bamble demensforening
Etablere, Nyby , en digital plattform for ressursamarbeid mellom frivillige og tjenestene	Prosjektleder innen Velferd	Etableringen er under planlegging og skal prøves ut
Ny frivillighetsplan/strategi	Enhet for samfunn	Planlegges utarbeidet i 2022
Utrede behov for eldre-koordinator	Kommunalsjef Velferd	Utrede behov for eldre-koordinator står spesifisert som en sak som skal utredes i kommunestyrevedtak 06.05.21. Det vil bli laget en egen sak parallelt med arbeidet med Leve hele livet.
Utrede muligheter for inngå partnerskapsavtale med ulike lag og foreninger		Pensjonistforbundet, Sanitetsforbundet, Røde kors med flere har mange eldre som ønsker å bidra. Viktig at samarbeidet struktureres bedre
Varierte samarbeidsformer	Kommunedirektøren	Ulike samarbeidsformer for nyteknisk og innovasjon hvor man har fokus på mangfold i utvikling av prosjekt. Utfordre hverandre til å være kreative

5. Aktivitet og fellesskap

Leve hele livet peker på viktigheten av aktivitet, deltakelse og sosialt fellesskap. Utfordringer oppsummeres som ensomhet, inaktivitet, aktivitetstilbud som ikke er tilpasset individet, lite systematisk samarbeid med frivillige og manglende møteplasser. I tillegg pekes det på dårlig ivaretagelse av sosiale, kulturelle og eksistensielle behov. Stortingsmeldingen foreslår fem innsatsområder for å skape økt aktivitet, gode opplevelser og fellesskap:

1. **Gode øyeblikk:** *Eldre bør få tilbud om minst en times aktivitet daglig med bakgrunn i egne interesser, ønsker og behov. Aktiviteten skal gi gode opplevelser, øyeblikk i hverdagen, stimulere sanser, minner, bevegelse og deltakelse i sosialt fellesskap.*
2. **Tro og liv:** *Helse- og omsorgstjenestene må sørge for at den enkeltes tro- og livssynsutøvelse og behov for samtaler om eksistensielle spørsmål blir ivaretatt. Helse- og omsorgstjenesten bør derfor innføre faste prosedyrer og samarbeide med tro- og livssynssamfunn slik at de kan møte brukernes og de pårørendes behov.*
3. **Generasjonsmøter:** *Å skape generasjonsmøter handler både om å etablere møteplasser mellom unge og eldre i dagliglivet, samt om å organisere aktivitet og virksomhet på tvers av generasjonene. Det kan for eksempel foregå på skoler og arbeidsplasser, eller i sykehjem og nærmiljø.*
4. **Samfunnskontakt:** *Helse- og omsorgstjenesten bør vurdere å opprette en funksjon som samfunnskontakt. En samfunnskontakt er bindeledd og koordinator mot nærmiljø, familie og pårørende, frivillige, næringsliv, organisasjoner, institusjoner i lokalsamfunnet.*
5. **Sambruk og samlokalisering:** *Sykehjem og omsorgsboliger bør bygges slik at de blir en integrert del av lokalmiljøet, gjerne med felles møteplasser og naboskap på tvers av generasjoner samt funksjoner. Integrering i øvrig bomiljø, samlokalisering med annen virksomhet og sambruk av lokaler, legger grunnlag for gjensidig utnyttelse av ressurser, felles aktiviteter, uformelle møter og sosial omgang.*

5.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble

Status

Leve hele livet er en reform for aktivitet, deltakelse og sosialt fellesskap. Målet er å ta vare på eldres forhold til familie, venner og sosiale nettverk, samt skape gode opplevelser og møter på tvers av generasjonene. Fysisk, sosial og kulturell aktivitet skal være tilpasset den enkeltes interesser, ønsker og behov. Når livet blir ekstra sårbart, skal eldre få mulighet til samtale, motivasjon og støtte.

Frivillig aktivitet og deltagelse er en stor verdi for samfunnet og for den enkelte. Den frivillige innsatsen er avgjørende for å skape gode lokalsamfunn. Engasjerte innbyggere deltar hver dag i foreningsliv og aktiviteter som skaper glede, samhold og fellesskap.

Gode øyeblikk. Bamble helsehus har egen aktivitør som ivaretar mange ulike aktiviteter. Aktivitøren har også ansvar for den kulturelle spaserstokken, som bidrar med kulturelle innslag på institusjon- og i omsorgsboliger.

Beboere på institusjon og i omsorgsboliger, er ofte ute på tur, sykler brukes mye i nærrområde. Det er også sykler inne på dagavdelingen hvor brukerne kan sykle i valgte nærrområder via film (Motitech).

Bamble kommunes dagavdeling ligger på Bamble helsehus. Der er det tilbud både dag og kveld, i tillegg til et ambulerende tilbud. Dette er en viktig del av helse- omsorgstjenesten for å bidra til at den enkelte kan få sosial kontakt og kognitiv stimulering. Dagtilbudet bidrar også til at den enkelte kan bo lenger i egen bolig, og mestre eget liv.

I Vest Bamble er det etablert en sosial møteplass en til to ganger per uke. På nærmiljøsentralen på Herre og Frivilligsentralen på Stathelle er det jevnlig ulike sosiale tilstelninger, med aktivt bidrag fra frivillige eldre. Clarks Minde i Langesund er et selvstyrt aktivitetshus med tilbud til eldre og andre grupper 5 dager i uka. Dette kan utvikles videre sammen med frivillige som allerede er i gang.

Røde Kors har besøksvenner med og uten hund, som en gang per uke bidrar med ulike aktiviteter.

En arena som favner mange i ulike aldre er Bamble bibliotek og litteraturhus. De har mange ulike tilbud og er en god møteplass.

Frivilligsentralen har åpen cafe hver dag, og lokaler leies ut til foreninger og lag. Noen foreninger og lag er der hver uke andre har arrangement en gang i måneden.

Tro og Liv. Helsehuset og døgnbemannede boliger har jevnlig besøk av kirken og andre trossamfunn som tilbyr gudstjenester og andakter.

Generasjonsmøter. Bamble kommune har Livsgledebarnehage i nærheten av helsehuset hvor det fokuseres på møter mellom generasjoner. Dagavdelingen har samarbeid med barnehagen, og barna kommer jevnlig på besøk. Bamble Helsehus har besøk av barnehagen ved feiring av Lucia og 17.mai. Bamble helsehus har også samarbeid med kulturskolens Ingrid Nåvik med «Sang fra livet begynnelse».

Samfunnskontakt. Bamble kommune har demenskoordinator, kreftkoordinator, folkehelsekoordinator og frivillighetskoordinator.

Sambruk og samlokalisering. Bygging av nye omsorgsboliger og institusjonsplasser skal planlegges i tilknytning til eksisterende etablerte bofellesskap og/eller helsehus. ATP Grenland/Regional plan for samordna areal og transport i Grenland 2014-2025 - En plan for vekst og attraktiv byutvikling, fokuserer på bygging langs metrolinja som mest gunstig.

Bamble helsehus er åpent for bruk av ulike frivillige organisasjoner, og det er frivillighets- og nærmiljøsentraler i tilknytning til flere av omsorgsboligene som benyttes av lag og foreninger. Kommunen har også mange lag og foreninger med gode tilbud til innbyggere i målgruppen. Flere pensjonistforeninger, kystlag, historielag, Bamble turlag/turistforeningen og ulike treningsgrupper. Det er stor aktivitet knyttet til disse tilbudene.

Utfordringer

- Frivilligheten må organiseres på en god måte, da dette er en gruppe som også trenger ivaretagelse og oppfølging.
- Tilstrekkelig informasjon ut til innbyggerne om tilbud og tiltak, er en utfordring. Det er vanskelig å få målgruppen til å møte på informasjonsmøter som kommunen arrangerer. Det finnes en del informasjon på kommunens hjemmeside, men det viser seg at det er både utfordrende og tidkrevende å få inn riktig informasjon og holde den oppdatert til enhver tid
- Frivilligsentralen bør videreutvikles da det ligger et stort potensial her
- Eldre som en ressurs innen skole bør prioriteres, leksehjelp er et område hvor eldre kan bidra.
- Arbeidsgruppene kom med ulike forslag til aktiviteter som svømmegruppe, turgruppe, treningsgruppe m.m. rettet mot yngre eldre. Utfordringen er hvem som skal ta ansvar for igangsettelse og organisering. Det er også endel eksisterende tilbud som kan informeres om ytterligere og som bør benyttes.

Tiltaksplan

Tiltak	Ansvar	Info
Implementere planlagte velferdsteknologiske tiltak	Rådgiver Velferdsteknologi, i samarbeid med ledere innen helse- og omsorgstjenestene	Tiltakene er under planlegging. Krever tid og ressurser til opplæring og bruk
Bedre transportmuligheter/ utvide dagens Flexirute - utrede behov og muligheter i Bamble		Transportmuligheter er viktig for å kunne delta i samfunnet
Utrede muligheter for samarbeid med trossamfunn og humanetisk forbund	Leder i institusjon og omsorgsboliger	Bamble kommune har innbyggere fra ulike trossamfunn
Etablere flere dagaktivitetstilbud - Vurdere både kvelds- og ambulerende tilbud	Kommunalsjef Velferd	Helse- og omsorgstjenesten har til tider press på dagtilbudet, som vil øke med flere eldre
Videreutvikle frivilligsentralen - Samkjøre innsats og ressurser på tvers av kommunalsjefsområder - Kartlegge muligheter for å organisere det frivillige arbeidet mer effektivt	Kultursjef og Kommunalsjef Velferd	Her ligger det et stort potensiale til å videreutvikle tilbud og bredde. Det skal starte et utredningsarbeid for frivilligsentraler i kommunen vinter 2022
Søke etter frivillige som ønsker å være leksehjelp	Kommunalsjef oppvekst	I dag har ikke alle barneskolene tilbud om leksehjelp til alle elvene. Her kan eldre være en flott ressurs

6. Mat og måltider

Målet er å skape gode måltidsopplevelser og redusere underernæring. Maten skal se, dufte og smake godt samt være ernæringsmessig riktig. Hovedutfordringene som skisseres i meldingen er manglende og systematisk oppfølging, sosialt fellesskap, få måltider, lang nattfaste, lite mangfold, valgfrihet, samt lang avstand mellom produksjon og servering. Stortingsmeldingen foreslår fem innsatsområder for å redusere underernæring og skape gode mat- og måltidsopplevelser:

1. **Det gode måltidet:** *Kommunene bør tilby eldre brukere av helse- og omsorgstjenester næringsrik mat som både ser god ut, dufter og smaker godt, er tilpasset den enkeltes forutsetninger og behov samt serveres i en hyggelig ramme. Det bør legges til rette for sosiale måltidsfellesskap for de som ønsker det. Samarbeid om innkjøp, matlaging og servering gir gode muligheter for aktivitet og deltakelse.*
2. **Måltidstider:** *Helse- og omsorgstjenesten bør ha som ambisjon at eldre med behov for mat- og ernæringsbistand skal få tilbud som tilpasses deres egen måltidsrytme. Måltidene bør fordeles jevnt utover dagen og kvelden, og det bør ikke gå mer enn elleve timer mellom kvelds- og frokostmåltidet.*
3. **Valgfrihet og variasjon:** *Den enkelte må i størst mulig grad få mulighet til å ivareta egne mattradisjoner og spisevaner når det gjelder meny, tidspunkt for måltidene og hvem de vil spise sammen med. Det betyr at helse- og omsorgstjenesten bør fange opp individuelle ønsker og behov.*
4. **Systematisk ernæringsarbeid:** *Systematisk ernæringsarbeid handler om å følge opp den enkeltes ernæringsbehov for å unngå under- og feilernæring. Dette betyr at alle pasienter og brukere i sykehus, sykehjem og brukere med vedtak om hjemmesykepleie må kartlegges for ernæringsstatus, videre skal ernæringsmessig risiko vurderes og om nødvendig må det utarbeides en individuell ernæringsplan.*
5. **Kjøkken og kompetanse lokalt:** *Å sikre en god mat- og ernæringsomsorg til eldre brukere innebærer: At alle kommuner bør ha kjøkken- og matfaglig kompetanse i helse- og omsorgstjenesten uavhengig av hvor maten produseres. At det utredes hvordan man bedre kan legge til rette for utformingen av et eget tilskudd til renovering, etablering og gjenetablering av lokalkjøkken.*

6.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble

Status

Gode måltider er en av hverdagens viktigste begivenheter. Mat og måltider er derfor ett av hovedområdene for reformen. Under- og feilernæring er en utfordring. Årsakene til dårlig ernæringsstatus hos eldre kan ha sammenheng med både psykiske og sosiale faktorer, i tillegg kommer fysiologiske endringer med alderen. Målet er å skape gode måltidsopplevelser og redusere underernæring.

God og riktig mat er grunnleggende for god helse og livskvalitet gjennom hele livet. Med en økende andel eldre vil det bli flere med ernæringsutfordringer. I dag er det for få som får vurdert sin ernæringsstatus. For å lykkes med å forebygge og behandle feil- og underernæring er det avgjørende med nødvendig kunnskap og tilstrekkelig kompetanse. Med rett kompetanse vil tjenesten kunne forebygge feil, styrke den enkeltes helse og livskvalitet og spare tid og kostnader.

Det gode måltid. På institusjon og i døgnbemannede boliger er det mye fokus på mat og måltider, og det tilbys felles bespisning til alle måltider. Ulike «matdager» markeres, som blant annet fårikålens dag og lutefiskens dag.

Måltidstider. I institusjon er det et godt samarbeid mellom kjøkken og aktivitør. Det gis tilbud om 4 måltider daglig i alle tjenester, og de som ønsker det har mulighet til å få et mellommåltid. Middagen utleveres på ettermiddagen mellom kl. 15- 16 for å kunne gjennomføre 4 måltider, samtidig som nattfasten kortes ned.

Valgfrihet og variasjon. Brukere har mulighet til fleksifrokost, og det er valgfritt om den enkelte ønsker å spise på eget rom/leilighet eller delta i fellesbespisningen. Det er en meny daglig, og kjøkkenet tilrettelegger med alternativ kost ved spesielle behov.

Systematisk ernæringsarbeid. Ernæringskartlegging foretas på institusjon og på dagavdelingen, og kommunen har flere ansatte med videreutdanning i ernæring.

Kjøkken og kompetanse lokalt. Bamble kommune har eget produksjonskjøkken hvor det kun er ansatt kokker. Det leveres ut varm middag daglig til institusjon, bofellesskap og hjemmeboende med middagsavtale.

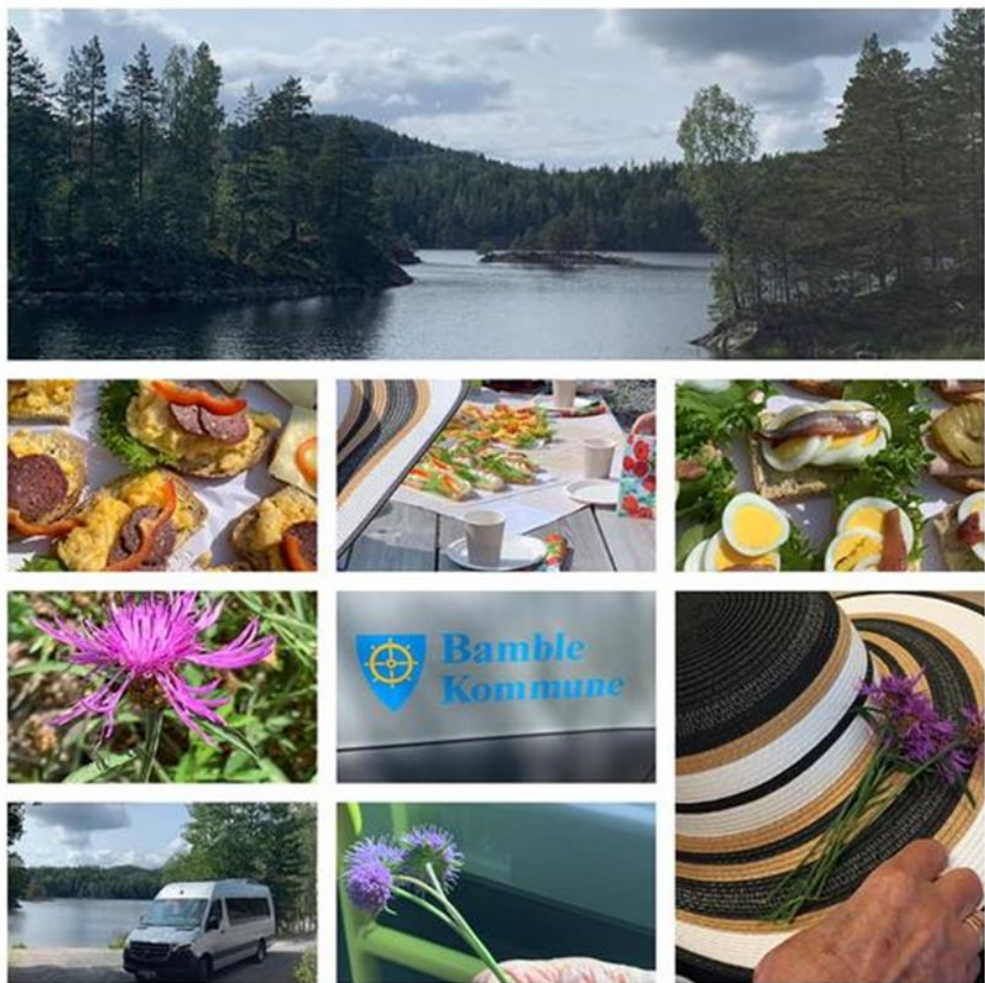
Utfordringer

- Oppfølging av ernæring hos hjemmeboende, spesielt de som har få eller begrensede tjenester fra kommunen, kan være vanskelig. Ensomhet og ernæring er også ofte nært knyttet sammen.

Tiltaksplan

Tiltak	Ansvar	Info
Nytt datasystem på hovedkjøkken	Kjøkkensjef	Påbegynt. Systemet vil være mer brukervennlig
Arrangere ernæringskurs for målgruppen via egne ansatte og frivillige	Friskliv	Utvide dagens tilbud innen Frisk Bris
Bygge opp kompetansen innen helse og omsorgstjenestene på ernæring	Virksomhetsledere i hjemmebaserte tjenester og Helsestasjon for voksne	Bør være en del av Plan for IKT, kompetanse- og rekruttering
Avtale om «pensjonistmiddag»		Gjøre avtale med lokale aktører vedrørende tilbud om «pensjonistmiddag» ukentlig-transportoppdrag av frivillige
Opprette «matvenn»		Eks.: 5 personer henter 2 middager pr dag-kjører ut og spiser sammen med en innbygger i målgruppen. Den som henter betaler ikke for middagen
Innføre kartlegging, tiltak og oppfølging av ernæringsstatus i alle avdelinger	Ansatte på institusjon, helse- og hjemmehjelpstjenester	Flere ansatte har videreutdanning i ernæring, viktig at denne ressursen utnyttes

7. Helsehjelp

Leve hele livet skal skape eldres helse- og omsorgstjeneste, der det viktigste spørsmålet er: Hva er viktig for deg? Eldre skal bli verdsatt og involveres i beslutninger. De skal få leve hjemme så lenge som mulig med støtte til å mestre hverdagen.

Stortingsmeldingen peker på utfordringer som manglende oppmerksomhet på mestring og forebygging, dårlig oversikt over sammensatte behov, lite bruk av fysisk aktivitet, trening, manglende bruk av nye behandlingsformer, kartlegging, oppfølging av den enkelte må systematiseres. For å møte utfordringene foreslås fem løsninger:

- Hverdagsmestring:** Eldre skal ha mulighet til å være mest mulig selvhjulpne, også når de mottar helse- og omsorgstjenester. Alle bør få vurdert sitt behov, potensial for rehabilitering og egenomsorg før det iverksettes tiltak som kompenserer for tap av funksjonsevne. Hverdagsrehabilitering er et sentralt virkemiddel som både kan gi økt selvstendighet i dagliglivets aktiviteter, forbedre funksjonsevnen og utsette ytterligere funksjonsfall. Velferdsteknologiske løsninger som bidrar til å opprettholde livskvalitet, selvstendighet og mestring er viktige virkemidler.
- Proaktive tjenester:** Proaktive tjenester innebærer at tjenestene aktivt oppsøker innbyggere som ikke selv oppsøker helsetjenesten og tilbyr oppfølging. Formålet er at tjenester settes inn på et tidlig tidspunkt i stedet for å vente på at den enkelte selv tar kontakt. Helse- og omsorgstjenesten bør vurdere å bruke forebyggende hjemmebesøk på ulike indikasjoner i tillegg til alder. Tiltaket må ses i nær sammenheng med utviklingen av teambaserte tjenester i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.
- Måltrettet bruk av fysisk trening:** Eldre bør få tilbud om fysisk trening og aktivitet som forebyggende, behandlende og rehabiliterende tiltak. Dette kan for eksempel skje gjennom kommunens frisklivstilbud, ved å etablere treningstilbud/treningsgrupper for eldre, og ved individuelt tilpasset trening.
- Miljøbehandling:** Miljøbehandling kan øke mestring, velvære, skape nye muligheter for kommunikasjon, dempe angst, uro og redusere unødig legemiddelbruk hos eldre. Behandling kan inneholde integrert bruk av musikk, andre kulturuttrykk i behandling, daglige aktiviteter, minnearbeid, gjenkjenning og sansestimulering.
- Systematisk kartlegging og oppfølging:** Å fange opp tegn på utvikling av sykdom, funksjonstap eller problemer, er en forutsetning for å komme tidlig i gang med tiltak, både hos hjemmeboende eldre og eldre som bor på sykehjem. Helse- og omsorgstjenesten bør derfor utvikle og bruke ansattes kompetanse i systematisk observasjon, kartlegging og oppfølging.

7.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble

Status

Eldre skal føle seg verdsatt og involveres i beslutninger som angår dem selv. De skal få mulighet til å leve hjemme så lenge som mulig, med støtte til å mestre hverdagen på tross av

sykdom og funksjonssvikt. Eldre skal være trygge på at de får hjelp når de trenger det. Når livet går mot slutten, skal de få god, lindrende omsorg og pleie.

Hverdagsmestring. Desto lengre opp man kommer i omsorgstrappen, desto mer hjelp har man behov for. Bamble kommune har som prinsipp at tjenester skal gis på beste effektive omsorgsnivå. Brukerens behov, ressurser og mestringsopplevelse skal stå i fokus. Personer som identifiserer seg som LHBTIQ+ skal kunne leve trygt og åpent uten diskriminering.

Helse- og omsorgstjenesten i kommunen har rehabiliteringsteam i hjemmet som jobber tett sammen med hjemmetjenesten. Alle ansatte i hjemmetjenesten har gjennomgått opplæringsprogram i hjemme- rehabilitering. Videre har kommunen kreftkoordinator og demenskoordinator.

I tillegg til egen strategiplan for Velferdsteknologi, er kommunen med i det nasjonale velferdsteknologi programmet som ledes av Helsedirektoratet, e- Helsedirektoratet og KS. Noen av de tiltakene som er i gang, er sporing med bruk av GPS, bedre medisinførløp ved innføring av elektroniske medisindispensere, fallforebygging og løsninger rundt uønsket vandring i form av digitalt tilsyn, modernisering med tjenesteinnovasjon ved utskiftning av pasientvarslingssystemene. Flere tiltak er under planlegging.

Proaktive tjenester. Aktiv oppsøking av innbyggere som ikke ønsker helsetjenester, er ikke systematisert, kun når det blir meldt et behov fra pårørende eller andre. I tilfeller hvor det er nødvendig med samarbeid mellom ulike deler av helsetjenesten, blir dette organisert gjennom koordinerende enhet. For øvrig er det tett samarbeid med de ulike teamene og koordinatorene som er etablert, og som foretar besøk i hjemmet.

Helsestasjon for voksne har kols- og diabetessykepleier, fysioterapeut og ergoterapeut, de har åpent en dag i uken hvor det er mulig å møte opp uten timeavtale.

«Hva er viktig for deg» er innført som et fast tema ved kartlegging av tjenestebehov. «Hva er viktig for deg» dagen markeres også på institusjon og omsorgsboliger.

Måltrettet bruk av fysisk trening. Friskvern i Skjærgårdshallen har balansetrening fast på programmet i flere av sine ukentlige treningsgrupper. Det er også tilbud om trim, styrke, balanse og kondisjonstrening, i tillegg en turgruppe og vanntrening. Det samarbeides med enkeltfrivillige, frivillige organisasjoner og bedriftsidrettslaget i tilbudet.

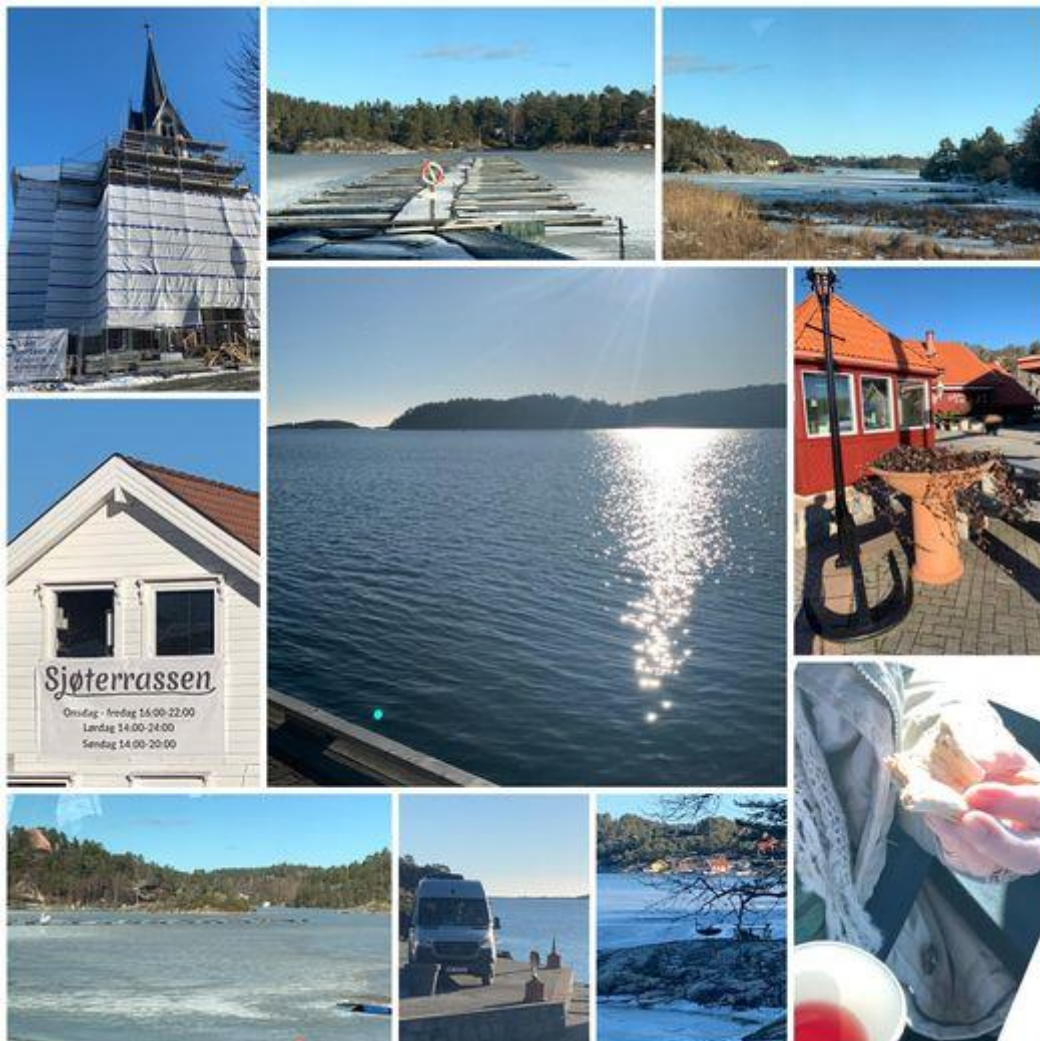
Bamble helsehus har egen rehabiliteringsavdelingen hvor brukere kommer inn etter sykehusopphold eller fra hjemmet ved behov for opptrening. Dagavdelingen og aktiviteten på helsehuset har også mye fysisk aktivitet i sitt program. «Sterk og stødig» er et tilbud til hjemmeboende eldre som er i gang.

Miljøbehandling. Døgnbemannede boliger og institusjon har stort fokus på beroligende og sosiale velferdsteknologiske løsninger som f.eks. KOMP, selen «Pharo» og gyngestol med kuledyne. KOMP er en skjermlesning som er svært enkel i bruk, den tetter kommunikasjonsgapet mellom de som sliter med moderne teknologi og deres mer digitalt erfarne venner og familie.

Systematisk kartlegging og oppfølging. NEWS er innført som kartleggingsverktøy i alle tjenester. NEWS er et felles hjelpemiddel for å sikre tidlig advarsel og mulig helsemessig forverring hos en voksen pasient. Dette brukes også av fastleger, ambulanse og sykehus. Det fokuseres kontinuerlig på oppdatering av tiltaksplaner og dokumentasjon i brukernes elektroniske pasientjournal. Systematisk tiltaksplan for Livets siste dager (LSD), er innført i døgnbemannede boliger og institusjon. IKOS er planlagt innført. IKOS er samhandlings og ressursstyrings- tavler som sikrer sømløs brukeroppfølgning i avdelingen og i overgang mellom avdelinger. IKOS er ansattes og lederes verktøy for å sikre gode tjenester hver dag.

Utfordringer

- Det er viktig å forebygge behov for tjenester. Forebyggende tiltak er tjenester som i enda større grad må forankres, inkluderes og prioriteres i helse- og omsorgstilbudet. Det må vurderes om vi er tidlig nok inne med tiltak som forebyggende hjemmebesøk og anvendelse av hjemmerehabiliteringsteam. Videre bør vi vurdere om vi har behov for økt hjemmerehabiliteringstjenester, eventuelt innsatsteam.
- Det må sikres at nødvendig informasjon vedrørende velferdsteknologiske løsninger er en del av den ordinære tjenesten.

Tiltaksplan

Tiltak	Ansvar	Info
Utvide rehabiliteringsteamet	Hjemmetjenesten	Viktig for å sikre tidlig innsats, øke fokus på egenmestring og forebygge økt behov for tjenester
Utvide bruk av elektroniske medisindispensere til hjemmeboende.	Hjemmetjenesten	
Styrke oppsøkende virksomhet for målgruppen		Oppsøkende virksomhet kan bidra til at eldre får mer kunnskap om å ivareta egen alderdom, og om viktige tilbud og tiltak som finnes
Innføre TID-modellen i forbindelse med å styrke kommunens lovpålagte plikt til å jobbe for personsentrert omsorg.	Demenskoordinator	Forslag TID er et manualbasert verktøy som personalet, vanligvis i samarbeid med lege eller psykolog, anvender for å utrede, tolke og sette inn tiltak ved atferdsmessige og psykologiske symptomer ved demens og andre psykiske tilstander
Følge opp innføring av systemer/verktøy som sikrer god kvalitet på helsetjenesten: - NEWS - LSD - IKOS	Ledere på institusjon og hjemmetjeneste i samarbeid med konsulent i digitalisering Velferd	Fortløpende opplæring i bruk av systemer og tiltaksplaner er nødvendig
Prioritere riktig bruk av kompetanse og aktiv anvendelse av logistikkverktøy SPIDER i hjemmetjenesten	Prosjektleder	Igangsatt. SPIDER er et avansert automatisk verktøy for planlegging/optimering av transport eller av tjenester, som f.eks. hjemmetjenesten. Dette er viktig for best mulig ressursutnyttelse
Ansette egen tilsynslege på Bamble helsehus	Kommunalsjef Velferd og virksomhetsleder spesialiserte tjenester	Igangsatt. En tilsynslege vil sikre at alle tilsynslegefunksjonene ivaretas på en god måte
Opprettelse av helsefelleskap	Kommunalsjef Velferd og virksomhetsledere	Helsefelleskap på overordnet nivå i Telemark har vært i funksjon lenge. Helsefelleskap på tjenestenivå for barn og unge er planlagt. For voksne har ulike samarbeidsformer eksistert lenge, men felles lokasjon er foreløpig ikke funnet.

8. Sammenheng i tjenestene

Leve hele livet tar sikte på å skape et mer sammenhengende tjenestetilbud til eldre og deres pårørende. Målet er å gi økt trygghet og forutsigbarhet gjennom pasientforløp og overganger mellom eget hjem, sykehus og sykehjem med færre ansatte å forholde seg til.

Utfordringene kan oppsummeres med:

- for lite personorientert tilnærming
- for lite avlastning og støtte
- for dårlig kontinuitet og trygghet
- for mange ansatte å forholde seg til
- for mange krevende overganger mellom tjenestetilbud

Reformen foreslår fem løsninger der målet er økt trygghet og forutsigbarhet:

1. **Den enkeltes behov:** Eldres tjenestetilbud skal ta utgangspunkt i hva som er viktig for den enkelte. Sentrale virkemidler for å få til en personsentrert tilnærming er en kartleggende velkomstsamtale ved oppstart av tjenestetilbudet og ved flytting til sykehjem, utforming av individuell plan, primærkontakt og jevnlig pasient- og pårørendesamtaler.
2. **Avlastning og støtte til pårørende:** Mange pårørende har krevende omsorgsoppgaver og utsettes for store belastninger. Det er derfor viktig at pårørende får god støtte, avlastning, og at innsatsen deres anerkjennes. For å gi økt støtte og avlastning til pårørende, løfter reformen fram tre løsninger: 1. Mer fleksible kommunale avlastningstilbud som møter pårørendes behov med hensyn til tidspunkt, varighet og om tilbudet skjer i eget hjem, i institusjon eller på annen måte. 2. Informasjon og dialog, blant annet ved bruk av digitale verktøy. 3. Pårørendeskoler og samtalegrupper som medvirker til læring og mestring
3. **Færre å forholde seg til og økt kontinuitet:** Organiseringen av helse- og omsorgstjenestene må ivareta brukernes behov for tilgjengelighet, kontinuitet, trygghet og forutsigbarhet. Noen fellesnevnerer er primærkontakt på virksomhetsnivå, færre ulike ansatte per bruker og at hjelpen kommer til avtalt tid. Mange kommuner har tatt ulike grep for å bidra til dette, blant annet gjennom nye arbeids- og organisasjonsmodeller og alternative turnusordninger.
4. **Mykere overgang mellom hjem og sykehjem:** Kommunene bør legge til rette for bedre pasientforløp og mykere overgang mellom eget hjem og sykehjem. For eldre brukere kan det bety større trygghet og mindre påkjenning ved flytting. For pårørende kan det bety mer avlastning og støtte før flytting, og invitasjon til å fortsette å bidra etter flytting. For ansatte kan det bety lengre vekslingsfelt og bedre overlapping ved flytting. For kommunen kan det bety mer samordnet bruk av ressursene på tvers av hjemmetjeneste, sykehjem og muligheten til å gjøre godt kvalitetsarbeid. For staten kan det bety å vurdere om det er barrierer i statlig regelverk som hindrer samordning og gode pasientforløp mellom eget hjem og sykehjem.
5. **Planlagte overganger mellom kommuner og sykehus:** For å sikre gode overganger mellom tjenestenivåene, bør det legges til rette for tidlig planlegging og saksbehandling for utskrivning, i tillegg til for gjensidig kompetanseoverføring mellom tjenestenivåene. Målet er god, sammenhengende behandling og oppfølging, samt å hindre uønskede reinnleggelses. Det foreslås å videreføre læringsnettverk for gode pasientforløp i perioden 2020–2022, slik at alle

kommuner og helseforetak får mulighet til å delta i læringsnettverket. Formålet med læringsnettverket er å støtte kommunene og helseforetakene i å bedre overgangene i pasientforløpet, og sikre brukernes behov for å møte helhetlige, trygge og koordinerte tjenester.

8.1. Status, utfordringer og tiltak i Bamble

Status

Pasient og brukers involvering og medvirkning i eget pasientforløp er en forutsetning for gode overganger. Støtte og avlastning til pårørende er viktig for unngå at de sliter seg ut. For å lykkes med en mer helsefremmende tilnærming, er det også nødvendig å arbeide med helsepersonells holdninger og verdier.

Den enkeltes behov. Helse- og omsorgstjenestene skal ta utgangspunkt i hva som er viktig for den enkelte, derfor skal det være fast tema i utformingen av tjenestetilbudet. Døgnbemannede boliger og institusjon fyller ut «Livsark» (Mitt liv) i samarbeide med brukere og pårørende.

Avlastning og støtte til pårørende. Kommunen arrangerer pårørendeskole for pårørende til personer med kognitiv svikt. Kreftkoordinator og demenskoordinator er viktige støttespillere for den som er rammet av sykdom og deres pårørende.

Dagavdelingen ved Helsehuset er et viktig avlastningstiltak. Denne gir et dag, kvelds- og ambulerende tilbud. Helsehuset har også korttid/avlastning og rehabiliteringsavdeling. Plassene tildeles først og fremst ut fra den enkelte brukers behov, men også som et avlastende tiltak for pårørende.

Færre å forholde se til og økt kontinuitet. Det tilstrebes å ha primærkontakt/primærgrupper til brukere i institusjon, døgnbemannede boliger og i hjemmetjenesten. Kommunen har som mål innen 2025 at den gjennomsnittlige stillingsstørrelsen er minimum 80% og heltidsandelen er på 40%. Det innebærer færre ukjente på vakt, bedre kunnskapsoverføring og informasjonsflyt.

Mykere overgang mellom hjem og sykehjem. Velferd har fagsystem som gir god informasjonsflyt mellom institusjon og eget hjem. Det er også satt ned en arbeidsgruppe som ser på overganger mellom avdelinger/tjenestenivåer for å få bedre rutiner.

Planlagte overganger mellom kommunen og sykehus. Kommunen har etablert samarbeidsavtale mellom sykehuset Telemark HF. Kommunene i regionen hadde, før koronaen, faste halvårige samarbeidsmøter.

Utfordringer

- Det oppleves til tider et stort press både på dagtilbudet og korttidsplassene. Begge disse tilbudene er viktige tiltak for at eldre kan bo lenger i eget hjem, samt at pårørende får avlastning.

Tiltaksplan

Tiltak	Ansvar	Info
Utvide dagtilbudet	Kommunalsjef Velferd	En del av Helse- og omsorg sin strategiplan frem mot 2028
Øke antall korttidsplasser	Kommunalsjef Velferd	En del av Helse- og omsorg sin strategiplan frem mot 2028
Øke tilbudet til pårørende <ul style="list-style-type: none"> - Generell pårørendeskole (diagnoseuavhengig) - Pårørende grupper for alle - Demensforening- et samarbeid med frivillige	Demens- og kreftkoordinator i samarbeid med psykisk helse	Målet er en pårørendeskole 4 ganger i året. Fokuset skal være den pårørende selv og egen rolle
Følge opp målsettingen innen kompetanse- og heltidskultur	Virksomhetsledere og kommunalsjef Velferd	Det jobbes aktivt med økning av stillinger i alle avdelinger med turnus. Fokus på nødvendig kompetanse innen den enkelte avdeling inngår som en del av dette arbeidet

9. Veien videre

Temaplanen, med tiltaksplan, har et fireårsperspektiv. Planen vil være førende for prioriteringer i budsjett og økonomiarbeidet, og tjenesteområdenes årsplaner. Planen gir politiske føringer knyttet til samfunns- og tjenesteutvikling for eldre i Bamble. Det sentrale målet med denne planen er å bevisstgjøre kommunens ansatte og innbyggere, samt næringslivet og andre aktører, at utfordringene vi står ovenfor de kommende årene ikke kan løses av kommunen alene.

Tiltakene i planen skal igangsettes, utføres, evalueres og eventuelt videreutvikles. Noen av tiltakene er enkle å få gjennomført, andre krever tid. Begrensede økonomiske midler vil kunne spille inn på gjennomførelsen. Prioritering og ansvar for tiltakene må det jobbes videre med.

Oppfølgingsarbeidet knyttet til planen handler først og fremst om å videreføre allerede påbegynt/igangsatt arbeid og systematisere dette bedre. Samhandling- og samskaping på tvers av fagområder og sektorer er sentralt. I det videre arbeidet bør det også legges vekt på gode arbeidsprosesser og kreative løsninger. Det er også viktig å utnytte de mulighetene som velferdsteknologien gir oss for å forbedre og øke kapasiteten i tjenestene, og å drifte tjenestene godt gjennom medarbeidere som har god kompetanse.

Det er viktig at den enkelte og næringslivet er bevisste på endringene som skjer og at det tenkes nytt. Kommunens helse- og omsorgstjenester kan ikke være løsningen alene, dersom vi skal lykkes med å imøtekomme samfunnsutviklingen og demografiendringene på en bærekraftig måte. Ny kunnskap om hva som bidrar til et mer aldersvennlig samfunn er viktig å benytte, blant annet når nye tilbud planlegges og eiendom og uteområder skal utvikles. Det er også viktig å inkludere flere frivillige lag, foreninger og næringsliv i arbeidet for å sikre eldre et meningsfullt og godt liv.

Takk til Bamble helsehus for bruk av bilder og takk til alle som har bidratt med innspill og kommentarer underveis i arbeidet.